

БИБЛИОТЕКАТА НА НБУ НА 30 ГОДИНИ

ИНТЕРВЮ НА ХРИСТО ЧУКУРЛИЕВ
С НАДЯ ТЕРЗИЕВА

6 АВГУСТ 2025 Г. В БИБЛИОТЕКАТА,
В КАБИНЕТА НА НАДЯ ТЕРЗИЕВА

Надя Терзиева и Христо Чукурлиев

В предишния брой допуснах небрежност с неприятен резултат. Използвах изкуствен интелект, за да създам представянията на авторите, и в това на Радостина Тодорова не обърнах внимание, че генеративният софтуер е приписал на нея постижения на Надя Терзиева. Вярвам, че освен извинението в думи, което вече направих и сега повтарям, много по-важно е извинението в дела. Интервюто с Надя Терзиева, което ще прочетете по-долу, е именно това дело.

Първият въпрос, който искам да задам, е за изкуствения интелект. Това е „незаобиколимият“ слон в стаята на образованието. Много ми е любопитно какво мислиш за ИИ?

Вероятно ще те разочаровам с моя отговор, защото аз не съм така положително настроена към изкуствения интелект, както хората около мен, които имат приповдигнато усещане, когато става въпрос за него. Има някаква радост, еуфория, че ще ни отменя за различни трудоемки и времеемки дейности. Аз го приемам като факт. Не съм привърженик на тази идея. Смятам, че изкуственият интелект в бъдеще ще бъде наш помощник, ще ни улеснява в някои неща, ще спестява време. В моята област със сигурност. Но не може да бъде заместител на естествения интелект. Изключено! Като човек, заобиколен от книги, сред книги живее и работя, това е немислимо. Смятам, че е невъзможно ИИ да надскочи, да бъде доминантен над ЕИ. Да, той ще съществува като едно помощно средство и толкова. За мен това е ИИ. Даже наскоро по повод ИИ и съобщението за темата на следващия брой на УД (настоящият брой, бел. ред.) написах едно... не бих го нарекла стихотворение, по-скоро стихоплетство. Родих се в главата ми, след като закрихме срещата на последния Читателски клуб. Нарекох го „Без Ей Ай“. В него казвам как живите ни срещи в този клуб не могат да бъдат заменени с нищо. И нарочно сложих такова заглавие. В самия текст няма буквосъчетанието, аб-

ривиатурата „Ей Ай“. Има само разказ за това, което преживяваме в клуба всяка сряда. Това не може да се сравни с нищо и не може никакъв ИИ да бъде включен в една такава среща, за да замени емоцията от живото човешко обсъждане, дискутиране. И още нещо ще ти разкажа. Наскоро бях в едно заведение и на съседното сепаре имаше две деца без родителите си. Бяха заседнали там сами и говореха чрез телефоните си с ИИ. Стана ми много тъжно за тях. Те го питаха за някакви думи, той забавяше отговор, сякаш имитира мислене. После им отговаряше с женски глас. По едно време стигна дотам, че едва ли не той им задаваше въпроси къде се намират и така нататък. Децата започнаха да разказват някакви лични неща – как едното паднало, другото си изкълчило крака. Детски приключения и истории. Казах си, че не е възможно да има такова общуване. Не може едно дете да говори с телефон за това, че си е навехнало крака, и ИИ да му казва: „Да, трябва да се пазиш повече и сега недеи да се натоварваш физически“. Стана ми тъжно. Игваше ми аз да отида в сепарето, да си говоря с тези деца и да заместя ИИ. Да видят, че настреща имат човек, а не екран. Това е моето отношение.

Очаквах този отговор. Темата предизвиква емоции. По-скоро исках да чуя дали рационално го оценяваш и дали смяташ, че е преодолим и заобиколим в библиотечното дело, в работата

с книги. Библиотеката на НБУ организира доста често обучения, свързани с ИИ при работа с текстове и бази данни. Дори някои от базите данни, за които сме абонирани в НБУ, са с интегриран ИИ. А това много улеснява работата на един преподавател. Онова, което мен ме ужасява, е огромното количество информация, което съществува. Невъзможно е да бъде обработено от моя нееволуирал човешки мозък, ако не ползвам някакъв инструмент. Това исках да те питам. Дали е неизбежно и дали е имало друг сценарий, в който ИИ не навлиза в библиотеките толкова много?

Когато става дума за приложението на ИИ в библиотеките, да, то вече е абсолютно неизбежно и е необходимо. ИИ, както казах по-рано, спестява време и изключително много усилия на преподавателите, защото бързината, с която „преравя“ огромни масиви от данни и извлича екстракта от тази информация, е изключително ценна. Например в една база данни, като се на-

прави търсене, излиза списък с много източници. Зависи от темата, но понякога това са хиляди страници, с много информационен шум. Машинното търсене се върти около дума или фраза, дава възможност да се комбинират по различни принципи, да се използват какви ли не критерии, филтри. Излизат много резултати. Не е възможно всичко това да бъде прочетено, анализирано, синтезирано. А сега ИИ редуцира обема от резултати. Съответно бързо извличаш същността на информацията, виждаш резюмето и се ориентираш кои са тези 3–4 статии, които си струва да прочетеш. Няма да си кривя душата, много голям помощник е ИИ в тази посока. Ти знаеш, че в Библиотеката сме се стремели винаги нашите преподаватели да имат най-доброто, най-реномираните, полезни бази данни. Но за да ги прегледаш всичките и да намериш онова, което търсиш за своята статия, изисква много време. И действително в това отношение ИИ е ценен помощник. В библиографската работа

→
Разчистване на
библиотеката
на АОНСУ

←
Книжарницата
на НБУ в библио-
теката

Копирният
център
↓

→
Тук минахме на
електронна
система. Дото-
гава и ние бяхме
с чекмеджета.
Спечелихме през
1999 г. проект
за покупка на
американски
софтуер за ав-
томатизация на
библиотечните
дейности чрез
интегрирана
система.

има доста операции, в които подпомага нашия труд. Не мога да отрека, но въпреки това казвам, че голяма част от дейностите, които ние правим за нашите преподаватели, няма как да бъдат извършени изцяло от ИИ. Ако ИИ изпълни наша заявка, то резултатът със сигурност трябва да бъде прегледан, дори допълнително проверен, редактиран, оформен от информационния специалист, за да сме сигурни, че вътре няма някоя глупост, нелепост, случайно автоматично попаднала сред резултатите. Услугите, които предоставяме, като анализ на цитиране, все още предполагат доста работа de visu със съответните публикации на преподавателите. Една от причините е, че голяма част от статисти-

ите и книгите нямат дигитална версия или не са в интернет пространството. Съответно, за да се анализира дали има цитати или няма, дали е цитиран или не преподавателят, от кого, къде, библиотекарят изчита и проверява всичко публикувано. Дори и тематичните справки, за които се смята, че могат да се направят много бързо и лесно с ИИ, пак се нуждаят от прецизиране и преглеждане. Няма как да се случи това без библиотекар.

Сега искам от настоящето и бъдещето на библиотеките да те върна назад в миналото и да те питам с какво се занимаваше, преди да започнеш работа в НБУ и в Библиотеката, и то

↑
Читалнята в
старата
библиотека

Голямата ми идея каква трябва да е една университетска библиотека се оформи ясно, когато през 1998 г. бях на специализация в Англия. След престоя ми там, когато се върнах, вече знаех какво искам. Исках библиотеката да бъде отворена, да има свободен достъп.

беше ли те подготвило за това, което ти предлагаше?

Най-интересното, Христо, е че аз всъщност съм завършила българска филология. Проф. Богданов ми беше преподавател във Великотърновския университет. А впоследствие завърших друга специалност в СУ. Честно казано, като всеки млад човек, завършил току-що българска филология, знаеш как е, мислиш си, че светът е твой. Изкарах стаж във вестник „Отечествен фронт“, имах опит с редакторска дейност и си казвах „Ееех...“. Обаче като се върнах в София да си търся работа, по стечение на обстоятелствата започнах в един институт, който се занимаваше с архитектура, градоустройство и геодезия, КНИПИТУГА. Намираше се в района на „Пирогов“, зад хотел „Родина“, в ниското. Мисля, че го преместиха на друго място. Голяма част от архитектите, с които тогава работех, са известни имена. Един от тях е Петър Диков, който беше главен архитект на София. С него бяхме заедно в този институт. Тогава възможността да работя в него беше да се занимавам с библиотека и издателство. Мислех си, че ще започна, тъй като после ще търся друго... накъдето ме отведе вятърът. Така че най-първата ми работа беше свързана с библиотека и издателство. Занимавах се със специфична литература, която касае архитектура, геодезия, инженерство и така нататък, защото институтът беше с такъв профил. Издаваха бюлетини, които бяха свързани с обработка на информация. Всичко се правеше ръчно. Трябваше да се преглеждат списанията, да се изваждат резюмета на статиите за съответните специалисти, за да могат те да се ориентират и да им се спестява време. Тогава нямаше все още компютри, камо ли

ИИ. Така че това ми беше първата работа. Не си представях, че ще започна работа в НБУ и че ще... Може би звучи малко бомбастично, но не си представях, че ще създавам библиотека. Мислех си, че ще поработя и тук малко, а после ще се поогледам за някой вестник, за някоя редакция. Защото си мислех, че българската филология е моето призвание, това ще е моето амплуа. Но така стана, че записах магистратура по библиография и научна информация, която завърших в СУ, и това всъщност предопредели развитието ми в НБУ. Започнах като секретар на Свободния факултет след интервю с Бойчо Кокинов. Университетът още нямаше библиотека, въобще дори не се говореше за такава. Проф. Богданов беше в Атина тогава. Събирахме се в офиса на бул. „Васил Левски“. Въобще не съм си представяла, но бях започнала да уча библиотечно-информационни науки, тъй като си мислех, че е хубаво да имам някакви други квалификации. По-късно добавих и бизнес администрация в НБУ.

Доста ни е подобна съдбата. Аз също съм завършил българска филология, което може би не знаеш или знаеш.

Да, знам.

И започнах като секретар на Бакалавърския факултет. Никога не съм си представял, че ще стана директор на администрацията на ректора, камо ли че ще стана преподавател по педагогика. Добре. Каза обаче нещо много важно и то е, че не си си представяла, че ще тръгнеш да създаваш библиотека. Но ти в действителност си създавала библиотека. Заг създаването на една библиотека винаги има някаква програма, някакъв манифест, някакъв принцип. Нещо предизвиква създаването на библиотека. Това, за което веднага се сещам, е Александрийската библиотека и желанието на Птолемейте да съберат цялото налично знание в Александрия. Когато са създавали библиотека в средновековните университети, целта е била да има максимално количество книги по право, медицина и теология, основните науки тогава, за да могат студентите, които учат там, да завършат по-качествено образование. Можеш ли да кажеш дали има нещо подобно, което те е водило в началото като посока каква да е тая библиотека на НБУ, какъв да е нейният принцип?

Ооо, веднага ще ти кажа. Всъщност още от 1993 г. започнах да се занимавам с дейности, типични за една библиотека. С едни дарения на английска литература, които получихме от

фондация „Сейбър“. Аз имах необходимата квалификация тогава и ми възложиха в офиса на бул. „Г. М. Димитров“ да бъде разположена съответната библиотека. Там имахме едно компютризирано място с автоматизирана система, в която бяхме описали книгите, за да могат да бъдат ползвани. Това беше самото начало. След това, когато получихме сградата на бул. „Монтевидео“ през 1995 г. и дойдохме тук, се оказа, че ще наследим „руините“ на библиотеката на АОНСУ. Така ги наричахме, защото си бяха абсолютни руини. И едва тогава възникна въпросът за библиотека. Нали се сещаш, че няма как да си представим един университет без университетска библиотека. Просто е невъзможно. Всички бяха абсолютно убедени, че това трябва да се случи. Мога да кажа сега, не знам дали е ставало дума, но аз имах изключителен шанс, случих на страсхотни началници. Когато създавах Библиотеката, това бяха проф. Богданов и д-р Текев. И двамата изключително отворени към идеята и, как да кажа, сякаш ми се довериха безапелационно. Подкрепящи и абсолютно разбиращи. Нямаше го това началническо следене и инструкции какво да направя, накъде да тръгна – наляво, надясно, напред. Някак си ми се бяха доверили. И тогава, когато влязох в тази библиотека на АОНСУ, си казах, това не е истина, това е невъзможно такова нещо да съществува. И започнах да си мечтая какво ще направя от тези „руини“. Голямата ми идея каква трябва да е една университетска библиотека се оформи ясно, когато през 1998 г. бях на специализация в Англия. След престоя ми там, когато се върнах, вече знаех какво искам. Исках библиотеката да бъде отворена, да има свободен достъп. Това беше и е в сърцето ми най-основното нещо, най-отличителният принцип за една университетска библиотека. А когато пристигнах в тази сграда за първи път, на входа на библиотеката на втория етаж, където сега е заемната служба, имаше едно малко гише с още по-малко прозорче, през което се подаваха книгите, които бяха наредени зад него и на долния етаж в хранилището. Те се поръчваха чрез някакви бележки за заявки. Когато отидох в Англия и видях библиотечните стелажи с книги, разположени за свободен избор... Имай предвид, че това е време, когато в България нямаше такива библиотеки. Не бях попадала на такова нещо. Като студентка бях ползвала библиотеки, но те не бяха така организирани. Бяха с попълване на бележки, с попълване на заявки, с чакане. И като видях там какво е... бях „стреснат, трогнат, очарован от победния ви зов“ (Хр. Смир-

ненски, „Червените ескадрони“). И аз бях така стресната и очарована. Когато се върнах, вече знаех, че нашата библиотека трябва да бъде първата, която ще е организирана на свободен достъп. И вече всичко останало се създаваше, надграждаше, развиваше и така нататък около тази основна идея. Свободният достъп беше и е ключов за мен. Да няма гише, да няма попълване на бележки.

Докато разказваш това, ми хрумнаха няколко неща, защото и аз съм минал през тези библиотеки с писане на бележки, чакане и скрито знание.

Да, почти като в Античността, когато книгите са били вързани с вериги.

Мисля си, че този труден достъп е имал и функцията да следи кой какво чете и да контролира. Защото при една отворена библиотека ти не знаеш кой какво чете. Ти даваш всичко и не следиш хората. Сетих се за няколко сцени от „Хари Потър“, където библиотеката на Хогвортс е отворена. Има забранена секция, но основната част от библиотеката е отворена и учениците могат сами да ходят и да си избират. Любопитството не е ограничено. Искам да те питам сега, докато още сме в АОНСУ, нещо, което е като мит. В този архив бил ли е архивът на вестник „Работническо дело“ и има ли истина в това, че ние притежаваме най-пълния набор от вестника в България, след като хранилищата на НБКМ се наводниха и броевете им се повредиха?

Все още пазим подвързани томове от архива на вестник „Работническо дело“, който наследихме. Но вече живеем в дигитална ера. Създаден е електронен архив на някои броеве, свободно достъпен. Вероятно е скоро да се освободим от книжната колекция, за да си отворим място за развитие.

Последният въпрос, от тези, за които си говорихме предварително: какво ще стане с Библиотеката и Центъра за книгата на НБУ, когато се отдадеш на пълноценна пенсия?

Много ми се иска тази Библиотека, с която навремето бяхме първи в много отношения... и няма нужда да изреждам всичките постижения, да продължи да се развива в същия дух. Още през 1999 г. автоматизирахме основните библиотечни дейности и процеси, което беше изключително важно не само за нас, но и за читателите, за да си намират книгите бързо, лесно, сами, където и да са, чрез електронен каталог.

→
Това е вече откриването през 1998 г. Проф. Апостолова, проф. Богданов.

Оттогава досега ние вървим в крак с развитието на библиотеките по света. Смяя да кажа, че се справяме добре. Това, разбира се, не се дължи само на мен. Ние сме знаменит екип в Библиотеката! Има разбирателство между нас. Смятам, че мислим в една посока. От времето, когато ми се налагаше да рискувам непрекъснато, Библиотеката участва, работи и спечели много проекти с външно финансиране, благодарение на които нещата се случиха такива, каквито в момента ги виждаме. Това разбиране, което получих от началниците си по отношение на финансирането, беше изключително важно за мен. Те ми вярваха и ме подкрепяха. И аз така – имам пълно доверие на колегите, с които работя. И смятам, че те ще продължат в този същия дух да развиват нещата и да се стремят винаги да бъдат на гребена на вълната, защото това е нашата цел. Може би това сега звучи малко клиширано, но повярвай ми, тогава всичко се правеше с такъв ентузиазъм, с такава любов. Знаеш ли колко много хора тогава не вярваха, че ще има Библиотека. Процесите бяха изключително трудоемки, дори чисто във физически аспект. Не вярваха. Ремонтът продължи много дълго време. Имаше разни пробойни, защото старата сграда създаваше проблеми... оттук се появи нещо, оттам се появи друго. Майсторите... е, да, ама ето, появи се Библиотеката (с главно „Б“!). Много неща направихме, които тогава никой не ги правеше. Абсолютно съм убедена, че колегите, с които

→
Много беше важно да направим знака на НБУ на пода.

отдавна сме заедно, ще продължат в тази посока. Колкото до Центъра за книгата... Само да кажа, догодина ще станат 10 години, откакто е създаден. Точно когато почина проф. Богданов. Тогава е създаден. Д-р Текев тогава ме повика и ми сподели идеята си за създаване на Центъра. Категорично му казах, че не мога да се справя. Обаче той настояваше, че ще успя. Искаше да се развие малко повече идеята. Когато обясня-

→
Екипът на библиотеката през 1998 г.

→
На тази снимка с шапките... всъщност не сме с шапки. Сложиха ги допълнително с някаква технология, която тогава имаше.

→
Не я харесвам тази снимка... на нея съм с кожено палто. Беше невероятен стуг. Изглеждам като... не знам какво. Това е г-жа Ан Ларсен – американка, наета от „Отворено общество“ да оцени това, което ние заварихме в АОНСУ. Направихме няколко проекта за финансиране на реконструкцията и модернизацията на библиотечния комплекс. И „Отворено общество“ възложи на Ан Ларсен да направи оценка на наследените пространства за период от два месеца. Тя трябваше да потвърди онова, което аз описвам като искане в проекта. Снимката е от 1995 г. До нас е директорката на Библиотеката на Народното събрание Маргарита Ангелова и една друга колежка – Ирена Айкова, с която работехме. Бяхме в Народното събрание и беше страшен стуг.

ваше как трябва да се обединят под една шапка няколко звена, свързани с книгите, бях много притеснена. Виждаше ми се изключително трудно. Човек трябва да разбира от дейността на отделните звена, за да се съгласи да организира по някакъв начин работата им около една обща ос – книгата, читателя. А аз нямаш представа тогава какво точно прави Издателството на НБУ, с какво се занимават в Университетския архив и съответно в книжарницата. Това бяха абсолютно непознати в детайли сфери за мен. Преди време пак говорихме с г-р Текев дали Центърът за книгата ще продължи да съществува, след като аз спра да работя. Според мен е хубаво да остане. Знаеш ли защо, Христо? Защото

тогава, когато говорихме с г-р Текев, не си давах сметка какви връзки има между тези звена. В началото бяха абсолютно неразработени. Сега ако знаеш колко съм доволна и щастлива от това, че между звената се създадоха нови общи дейности, откриха се възможности, които преди изобщо не ни е минавало през ума, че можем така да комбинираме в работата си. Така че би било добре да остане този Център, за да продължи свързаността, която се базира само и единствено на книгите, които НБУ създава, от една страна, а от друга – поддържа в Библиотеката, заедно, разбира се, и с книги на други издателства. След това – изградихме не един път, по който се стремим да разказваме за тях, да ги

←
Читалнята „Сините столчета“

рекламираме и продаваме. И Университетският архив – и той съответно има роля. Работим в сътрудничество с Иван Звънчаров. Много често даренията от известни личности, които се предоставят на НБУ, се делят на лични архиви и на книги за Библиотеката. Правим съвместно инициативи, свързани с или за личността, чийто е архивът. Разкриват се широки полета за взаимодействие. Човекът, който след мен ще поеме тази работа, трябва да обича книгите. Това е основното. Всичко друго... ръководителите на звената в Центъра за книгата са компетентни в работата си, връзките вече са създадени и аз мисля, че за човека след мен няма да бъде трудно просто да поддържа това, което е създадено. Навсякъде в другите университети се чудят какъв е този Център за книгата. Защо има и Библиотека, и Център за книгата Те просто не могат да си го представят. Ето и в това сме първи и единствени. Няма университет с Център за книгата и обединяване на всички тези процеси, които са свързани с нея. Убедена съм, че има хора, които ще приемат това настроение, този ентузиазъм, амбиция и ще го продължат.

Много добре те разбирам, защото с десет години по-късно от Библиотеката проектът за електронното обучение, в който аз участвам, стартира по подобен начин през 2008 г., когато проф. Богданов ме извика и ми каза: „Захвани се с електронното обучение!“. Тогава заварих три независими една от друга системи за електронно обучение. Едни преподаватели бяха в едната, други във втората, трети в третата. Студентите като луди влизаха на три различни места, за да си търсят материали. И тогава ми изглеждаше невъзможно. Сега знаеш, че имаме най-добрата система за електронно обучение в България. Но и нещо повече. Тогава ЕО беше несвързано с нищо друго и беше непознато. Имаше дистанционно, което беше разпръснато в трите факултета. И отново по настояване на проф. Богданов електронното и дистанционното обучение трябваше да се обединят. И аз като тебе бях ужасен, когато той ми каза, че всичко това трябва да се съвмести, а към него дори се добави обучението на преподаватели. Сега знаеш, че по подобие на Центъра за книгата имаме един грозд около електронното обучение.

На страницата на Библиотеката има по-малко с описани всички проекти. ●

